

PSIXOLOGIYA ILIMLERI

TAYANCH TUSHUNCHALARNI LOYIHALAB O'QITISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING OG'ZAKI NUTQ VA FIKRLASH FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI

N.B.Mamadaliyeva – *katta o'qituvchi*

Andijon davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: psixologiya, bilish, boshlang'ich sinf, o'quvchi, o'qituvchi, nutq, tafakkur, sezgi, diqqat, xotira, matematika, tushuncha, faoliyat.

Ключевые слова: психология, познание, начальная школа, ученик, учитель, речь, мышление, интуиция, внимание, память, математика, понимание, деятельность.

Key words: psychology, cognition, elementary school, student, teacher, speech, thinking, intuition, attention, memory, mathematics, understanding, activity.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning intellektual, ijtimoiy va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bunda, tayanch tushunchalarni loyihalab o'qitish usuli o'quvchilarning bilimlarni puxta va tizimli ravishda o'zlashtirishga yordam beradi. Tayanch tushunchalarni o'zlashtirish o'quvchilarning bilimlarini chuqurlashtiradi, ularga to'liq va ma'noli kontekstda tushunchalarni talqin qilish, o'z fikrlarini yangicha, ijodiy va mustaqil ravishda bayon qilish qobiliyatini oshiradi.

Shuningdek, og'zaki nutq va fikrlash faoliyatining rivojlanishi o'quvchilarning muammo yechish, tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvlarini shakllantirishga muhim ta'sir ko'rsatadi. O'qitish jarayonida bu faoliyatlarni o'stirish, psixologik asoslarga tayanish va yangi metodikalardan foydalanish o'quvchilarning ta'limga bo'lgan munosabatini yaxshilash va ularning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga imkon beradi.

Mazkur maqoladi tayanch tushunchalarni loyihalab o'qitish usullari va o'quvchilarning og'zaki nutq va fikrlash faoliyatini rivojlantirishning psixologik asoslari tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqot o'quvchilarga ta'lim berish jarayonida ularning aniqlashgan tushunchalarga nisbatan fikrlash, tushunish va ijodiy so'zlash qobiliyatlarini oshirishga qaratilgan metodik yondashuvlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili. Psixologiyada 7-10 yoshdagi maktab o'quvchilarining yoshlari kech yoki erta ulg'ayish tarzida ifodalanadi. Bunda muayyan, aniq terminning yo'ligining o'zi yoshlarni psixologik xarakteristikasining murakkabligi va bir xil emasligidan dalolat beradi.

Qoida bo'yicha aynan shu yoshda o'quvchilar boshlang'ich sinf, psixologik va oliy psixik funksiyalar: qabul qilish, diqqat, xotira, tafakkur, nutq, his-hayajonlarda o'z rivojlanishining yuqori pog'onasiga ko'tariladi. Ayniqsa, boshlang'ich sinfda o'qish davrida o'quvchilarda faoliyatlarning rivojlanishi, turli sohalarga qiziqishi tez rivojlanishi aniqlangan [1:64].

Inson tilni bilish jarayonidagi rolini o'rganish dialektik materializmning bilish nazariyasi muammolaridan biridir. Kishilar tushuncha, muhokama va xulosalar, ya'ni til bilan bog'liq bo'lgan abstrakt tafakkurning asosiy shakllari yordamisiz fikrlay olmaydilar. Tasavvur orqasida so'zda shakllangan tushunchalar vujudga kelgandagina mantiqiy tafakkur paydo bo'ladi. Rus fiziologi I.P.Pavlovning birinchi va ikkinchi signal sistemalarining o'zaro bog'liqligi to'g'risidagi ta'limoti bir tomondan, sezgi bilan tafakkur o'rtasida, ikkinchi tomondan, tafakkur bilan til o'rtasida o'zaro organik bog'lanish borligini ko'rsatadi.

Birinchi signal sistemasi – obyektiv reallikdagi konkret buyum va xodisalarning sezgi a'zolariga ta'siridan iborat. Bu sistema tirik mavjudot bilan tabiat o'rtasidagi bevosita munosabatlar jarayonida vujudga kelgan.

Ikkinchi signal sistemasi – nutq esa kishilarning birinchidan, jamiyatdagi o'zaro munosabatlari, ikkinchidan, ularning tabiat bilan bo'lgan munosabatlari jarayonida kelib chiqdi. Xullas, til abstrakt tafakkurning asosiy quroli bo'lib xizmat qiladi. Shuning uchun o'quvchilarning nutq madaniyatini o'stirib borish har bir fan o'qituvchisining, jumladan, matematika o'qituvchilarining ham asosiy vazifalaridan biridir [2:116]. Psixologik nuqtayi nazardan qaraganda bilish jarayoni ikkita bosqichda amalga oshiriladi:

1. Hissiy bilish. Bu sezgi, idrok va tasavvur orqali amalga oshadigan jarayon bo'lib, insonning hissiy bilishi uning sezgi, idrok va tasavvurlarida o'z ifodasini topadi. Chunki, inson sezgi a'zolari orqali real dunyo bilan o'zaro aloqada bo'ladi. Natijada, sezgilar orqali inson ongida obyektiv borliqning subyektiv obrazi hosil bo'ladi. Inson ongiga bog'liq bo'lmagan holda mavjud bo'lgan tashqi obyekt (qo'zg'atuvchi) bilan subyektning (inson sezgi a'zolari, asab tizimi) o'zaro ta'siri natijasida hosil bo'ladigan hissiy jarayon sezgilar deb yuritiladi.

Ta'rifdan ko'rinadiki, sezgilar yordamida narsa, voqea yoki hodisalarning ba'zi bir xususiyatlari aks

etadi. Ana shu narsa, voqea yoki hodisaning inson ongida to'raligicha aks etishi idrok deb yuritiladi.

Psixolog va fiziolog olimlarning ilmiy izlanishlari natijasidan ma'lumki, tashqi olamda mavjud bo'lgan narsa, voqea va hodisalar inson miya po'stlog'ida sezish va idrok qilish orqali ma'lum bir iz qoldiradi. Oradan ma'lum bir vaqt o'tgach, bu izlar jadallashishi va biror narsa, voqea yoki hodisaning subyektiv obrazi sifatida qayta tiklanishi mumkin. Ushbu obyektiv olamning subyektiv obrazining ma'lum vaqt o'tgandan keyin inson ongida qayta tiklanish jarayoni tasavvur deb ataladi.

2. Mantiqiy bilish. Bu tushuncha, hukm va xulosa orqali amalga oshiriladi. Har qanday mantiqiy bilish dastlab hissiy bilish orqali amalga oshadi, shuning uchun ham har bir o'rganilayotgan matematik obyektidagi narsalar seziladi, abstartkt nuqtayi nazardan idrok va tasavvur qilinadi. Bunda tasavvur hissiy bilish mantiqiy bilish orasidagi ko'prik vazifasini bajarib, ayniqsa ilmiy tushunchalarning shakllanishida hissiy tayanch vazifasini bajaradi. Shuni esda tutish kerakki, hissiy bilish asosiy shakllaridan biri bo'lgan tasavvur orqali moddiy dunyodagi narsa, voqea va hodisalarning tashqi belgilari inson ongida aks etadi. Ammo ularning mohiyatini ochib bera olmaydi. Inson o'zi sezgan, idrok va tasavvur qilgan narsa, voqea va hodisalar to'g'risida bilish jarayonida mantiqiy fikr yuritish (tafakkur qilish) qobiliyatiga ega bo'ladi. Mantiqiy fikr yuritish orqali u narsa, voqea va hodisalarning eng muhim xususiyatlari to'g'risida chuqurroq, kengroq va to'laroq bilishga erishadi. Natijada istalgan fan o'rganilayotganda, jumladan matematika fanini o'rganishda o'rganilayotgan obyektidagi narsa to'g'risida ma'lum bir matematik tushuncha hosil bo'ladi. Umuman, mantiqiy fikr yuritish (tafakkur qilish) ilmiy tushunchalarning ma'lum bir tizimi orqali ifodalangan bo'ladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mantiqiy tafakkurni shakllanganlik darajasi ko'p jihatdan boshlang'ich asosini amaliy faoliyat tashkil etuvchi mos aqliy faoliyatlarning shakllanganligi va muvofiqlashganligi bilan aniqlanadi.

Ikkinchi yo'nalishi P.P.Blonskiy, L.S.Vigotskiy, S.L.Rubenshteyn, A.N.Leontev, P.Ya.Galperin, D.B.Elkonin, V.V.Davidov va boshqalarning tadqiqotlari bilan bog'liq. Bu mualliflar individ tajribasida mantiqiy omillarning paydo bo'lishi muloqot va ta'limda bilim va mantiqiy tajribalarni uzatish bilan amalga oshadi, deb hisoblaydilar. Bunda intellektual faoliyat ta'lim jarayonida maxsus o'zlashtirish predmeti sifatida ishtirok etishi kerak.

L.S.Vigotskiyning "eng yaqin shakllanish zonasi" haqidagi nazariyasi bolaning tafakkurini uni tashkil etgan ta'lim va tarbiya vositasida shakllanish jarayonida o'rganishning istiqbolli yo'lini ochdi. Bu jarayonning tashkil etilishi bolaning intellektual shakllanish sifatiga sezilarli va bevosita ta'sir etadi.

Bu nuqtayi nazar V.V.Davidovning ilmiy tadqiqotlarida ishlab chiqildi. Ularda bola intellektining 2 yoshdan 11 yoshgacha shakllantirish haqidagi daliliy ma'lumotlar unga bu vaqtda "munosabat-tuzilish" matematik tushunchasi vositasida ifodalanuvchi obyektlarning xossalari nafaqat "begona", balki oxirlarining o'zi ham bolalar tafakkuriga tarkiban kirishi haqida xulosa chiqarish imkonini beradi.

Yetakchi psixologlar tomonidan obrazli va mantiqiy tafakkur orasidagi bog'lanishlarning uzviyligi haqidagi, ularning doimiy o'zaro ta'sirlari va birlari ichiga kirishlari haqidagi da'volarni ilgari suradilar (A.N.Leontev, S.L.Rubinshteyn).

E.L.Agayev Eyler doirasi va "klassifikatsion daraxtlar" kabi ko'rgazmali modellardan foydalanish maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy munosabatlari haqidagi tasavvurlarni shakllantirishning adekvativ usuli ekanini ta'kidlaydi. Xususan munosabatlarni ashyoviy va grafik amalga oshirilishi 1-sinf o'quvchilarining qo'lidan keladigan va bir xilda samarali bo'lib chiqdi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy qobiliyatini shakllantirish shartlaridan biri mazkur yoshda bolalar ruhiy shakllanishlarining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olishdan iborat. Birinchi sinfga boruvchi bolalarning hamma ruhiy yangi o'zlashtirmalari tugallanmaganligi bilan ajralib turadi. Bu ularni o'qitishning o'ziga xos bo'lishini talab etadi, bunda ta'lim o'z ichiga o'yin elementlarini olgan bo'lishi va yo'naltirilgan ta'lim yuzaga kelgan tafakkur shakli – yangi o'zlashtirilgan ko'rgazmali-amaliy va ko'rgazmali obrazli shakllanishning belgishorali funksiyalar, mantiqiy tafakkur elementlarini o'z ichiga olgan bo'lishi kerak.

K.D.Ushinskiy nomi bilan ta'lim va tarbiyaning qonuniyatlarini o'rganuvchi psixologik fanlar sohasi sifatidagi pedagogik psixologiyaning o'rnatilishi va shakllanishi bilan bog'liq. Uning ishlarida xotira, diqqat, nutq, his-tuyg'u, tafakkur o'quv faoliyatida qanday ahamiyatga ega bo'lishi ko'rsatib o'tilgan. Xususan, u bolalarda ijodiy qobiliyatning shakllanishini muhimligini ta'riflagan.

K.D.Ushinskiy fikricha, maktabda ijodiy qobiliyatni shakllantirish – bu bolalarga ifodalarning ketma-ketligini, aniqligini, ta'riflanganligini, mustaqilligini va tushunarligini o'rgatishdir.

Tahlillar va natijalar. O'quvchilarning ijodiy qobiliyati bilan bog'liq muammolariga bag'ishlangan pedagogik tadqiqotlar tahlili mantiqiy operatsiyalarni shakllantirish ko'pgina mualliflar tomonidan butun o'quv jarayoniga kiruvchi shart sifatida qaralayotganligini ko'rsatadi.

Matematika fani insonning intellektini, diqqatini rivojlantiradi, ko'zlangan maqsadga erishish uchun qat'iyat va irodani tarbiyalaydi, algoritmik tarzda tartib-intizomlilikni ta'minlaydi va tafakkurini kengaytiradi. Matematika olamni bilishning asosi bo'lib, tevarak-atrofdagi voqea va hodisalarning

o'ziga xos qonuniyatlarini ochib berish, ishlab chiqarish, fan-texnika va texnologiyaning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich ta'limning matematika fani o'quv dasturi o'quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan Davlat ta'lim standarti talablaridan kelib chiqib tuzilgan. Kompetensiyaviylik atamasi ostida mantiqiy tafakkur alifbosini va uning shakllanishi uchun zarur bo'lgan bazisni tashkil etuvchi elementar mantiqiy tushunchalar va amallar kompleksini erkin egallash tushuniladi. Matematika darslarida egallangan mantiqiy mahoratlar, o'z navbatida, boshqa fanlarni o'qitish jarayonida ularni keng qo'llash imkonini beradi [3:7].

Ruhshunoslarning fikriga qaraganda, matematik tushunchalarni shakllantirish muammosi murakkab va serqirralidir. O'zining mohiyati bo'yicha har bir fikr ijodiy, past yoki yuqori darajaning mahsulidir. Har bir fikr – izlanish va yangilikni yaratish hamda uni omallashtirishga qaratilgan mustaqil harakatdan iborat.

S.L.Rubinshteynning birinchilardan bo'lib umumiy aqliy rivojlanish borasida qilgan izlanishlari maqsadga muvofiqdir. U ruhshunoslikdagi faoliyat toifasini ruhiy izlanishning obyekti hamda maqsadi qilib kiritdi va asosladi. Faoliyat nazariyasi asosida S.L.Rubinshteyn faoliyat tushunchasini subyektdan obyektga o'tish deb kiritadi. Faoliyatning ikkinchi bosqichini obyektidan subyektga qarab borgan aloqadan iborat, deb hisoblaydi.

S.L.Rubinshteynning diqqat markazida, inson faoliyati jarayonida faqatgina o'ziga xos bo'lgan shaxs sifatida o'zining xususiyatlarini namoyon etib qolmay, balki undagi ruhiyatning shakllanishi obyekt bo'lib aniqlanadi, degan mazmun turadi.

“Faoliyat”, “harakat” tushunchalarining fundamental psixologik tushunchalari A.N.Leontev ishlarida yoritilgan.

Faoliyat – subyektning bir-biriga bog'langan real-ligining o'zaro ta'sir ko'rsatishi deb bilgan A.N.Leontev, reallikning bola ongida aks ettirilishi –

“ta'sir”ning natijasi bo'lmay, o'zaro ta'sir, ya'ni bir-biriga duch kelgan jarayonlarning natijasidir, deb hisoblaydi.

A.N.Leontev va S.L.Rubinshteynning o'qitish amaliyotidagi xulosalariga qaraganda, matematik tasavvurlarni shakllantirishda faoliyat shakllarining ishlanmasi va ishlatilishi hamda ta'limdagi faoliyat tamoyillarining bir-biriga ketma-ket o'tkazilishi eng foydali va natijali yo'nalishdir.

Xulosalar. Mazkur ishda tayanch tushunchalarni loyihalab o'qitish jarayonida o'quvchilarning og'zaqi nutq va fikrlash faoliyatini rivojlantirishning psixologik asoslari tahlil qilindi. Tayanch tushunchalarni loyihalab o'qitish, o'quvchilarga bilimlarning to'liq va tizimli tushunishini ta'minlash bilan birga, ularning tanqidiy fikrlash, muammo yechish va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Bu jarayonda psixologik faktorlar — diqqat, xotira, tafakkur va ta'limga bo'lgan qiziqish — o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini va faollik darajasini oshiradi.

Og'zaqi nutq va fikrlash faoliyatining rivojlanishi, o'z navbatida, o'quvchilarning kommutativ ko'nikmalarini, ularning fikrlarni aniq va dalillar bilan ifodalash qobiliyatlarini kuchaytiradi. Psixologik asoslar, shuningdek, o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi, chunki bu faoliyatlar ularning shaxsiy munosabatlariga, hamkorlik va muammo yechishga taalluqli jarayonlariga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi.

Shu bilan birga, ta'limda psixologik yo'nalishlarni hisobga olish va yangi, samarali metodikalarni joriy etish orqali o'quvchilarning umumiy aql-farosatini, yoshga mos ko'nikmalarini rivojlantirish uchun imkoniyatlar kengaytiradi. Har bir o'quvchi o'ziga xos individual xususiyatlar bilan birga o'qitiladigan materialga munosabatda bo'lib, bu jarayon psixologik asoslar orqali yanada samarali tarzda amalga oshiriladi.

Adabiyotlar

1. Rustamova M.M., Arapbaeva D.K. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik-psixologik diagnostikasi. Uslubiy qo'llanma. – T.: «Navro'z», 2016. 64-b.
2. Ikromov J.I. Geometrik isbotlash metodlari. –T.: «O'qituvchi», 1970. 116-b.
3. Djurakulova A.X. Matematika o'qitish jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish yo'llari. Monografiya. – Termiz: «Surxon-nashr», 2019. 124-b.

РЕЗЮМЕ. Ushbu maqolada “Tayanch tushunchalarni loyihalab o'qitish jarayonida o'quvchilarning og'zaki nutq va fikrlash faoliyatini rivojlantirishning psixologik asoslari” masalasi mufassal yoritilgan. Tayanch tushunchalarni loyihalab o'qitish, ta'lim jarayonida o'quvchilarga kompleks va aniq bilimlarni egallash uchun zarur bo'lgan asosiy tushunchalarni tizimli ravishda taqdim etishni nazarda tutadi. Bu yondashuv o'quvchining bilimini aniqlash, taqqoslash va chuqur tushunishini ta'minlaydi. Bilish jarayoni, hissiy bilish, mantiqiy bilish haqida psixolog olimlarning fikrlari, bundan tashqari matematik tasavvurlarni shakllantirishdagi fikrlari keltirilgan.

РЕЗЮМЕ. В данной статье подробно описан вопрос “Психологические основы развития устной речи и мышления учащихся в процессе проектирования и обучения основным понятиям”. Проектирование и преподавание базовых понятий подразумевает систематическое изложение основных понятий, необходимых учащимся для приобретения сложных и точных знаний в ходе образовательного процесса. Та-

кой подход гарантирует, что знания учащегося будут выявлены, сопоставлены и глубоко поняты. Представлены мнения психологов о познавательном процессе, эмоциональном познании, логическом познании, а также их взгляды на формирование математических понятий.

SUMMARY. This article describes in detail the issue of “Psychological foundations of the development of students' oral speech and thinking in the process of designing and teaching basic concepts.” Designing and teaching of basic concepts implies the systematic presentation of the basic concepts necessary for students to acquire complex and precise knowledge during the educational process. This approach ensures that the student's knowledge is identified, compared and deeply understood. The opinions of psychologists about the cognitive process, emotional cognition, logical cognition are presented as well as their opinions on the formation of mathematical concepts.

UO‘K: 174.864-053.(087.3)

PSIXOLOG TALABALARNI KASBIY KUTISHLARINING IJTIMOYIY-PSIXOLOGIK OMILLARI

S.S.Maxammatova – katta o‘qituvchi

Andijon davlat universiteti

Tayanch so‘zlar: ijtimoiy vazifa, mexanizmlar, shakllanish omillari, shartlari va ijtimoiy-psixologik xususiyatlari, differentsial farqlar, kasbga qiziqish va kasb haqida xabardorlik.

Ключевые слова: социальная ситуация, механизмы, факторы формирования, условия и социально-психологические особенности, дифференциальные различия, интерес к профессии и осознание профессии.

Key words: social situation, mechanisms, factors of formation, conditions and socio-psychological characteristics, differential differences, interest in the profession and awareness of the profession.

Kirish. Jahonda Oliy o‘quv yurtlarida kasbiy faoliyatni shakllantirish bo‘yicha olib borilayotgan ta‘lim tizimining davlat ta‘lim standartiga muvofiq, bitiruvchi psixolog quyidagi faoliyat turlari bo‘yicha kasbiy muammolarni hal qila olishi kerak: ilmiy tadqiqot, loyihalash, ishlab chiqarish, amaliy tashkiliy boshqaruv va o‘qitish. Ularni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan kompetensiyalarni shakllantirish Oliy o‘quv yurtida psixolog talabalarni tayyorlash maqsadlaridan biridir. Ushbu maqsadga muvaffaqiyatli erishishga ta‘sir qiluvchi omillardan biri bu professional kutish va uning xususiyatlaridir.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Aholiga psixologik xizmat ko‘rsatish va psixologiya sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori [1], O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O‘zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatini tubdan isloh qilish va yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida 2020-yil 30-iyundagi so‘zlagan nutqida “Mamlakatimizda yosh avlodni barkamol qilib tarbiyalash, ularning hayotga mustaqil qadam qo‘yishlari uchun barcha zarur sharoitlarni yaratish”[2] ga qaratilgan tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.

Adabiyotlar tahlili. O‘zbek psixolog olimlaridan D.N.Arzikulov, M.G.Davletshin, S.X.Djalilova, S.N.Jo‘raeva, V.M.Karimova, N.Dj.Sagindikova, SH.B.Saparov, B.N.Sirliiev, SH.J.Usmanova, F.I.Xaydarov, D.I.Xodjakulova, B.R.Kodirov, K.B.Kodirov, E.R.Roziev va boshkalar kasbiy faoliyat, kasbiy shakllantirish, o‘qish motivlari, kasbiy xususiyatlar rivojlanishining o‘ziga xosliklari,

kasbiy kamolot va uning bosqichlari kabi masalalarni ilmiy tadqiq etilganligini qayd etish o‘rinlidir.

Mustaqil Davlat Hamdo‘stligi mamlakatlari olimlaridan L.I.Antsiferova, Ye.A.Klimov, A.K.Markova, N.S.Pryajnikov, A.V.Petrovskiy, S.L.Rubinshteylar, mehnat psixologiyasi doirasida kasbiy kutish professional o‘z taqdirini o‘zi belgilash elementlarini shuningdek, B.G.Ananov, L.S.Vigotskiy, A.N.Leontev, B.F.Lomovlar esa insonning xulq-atvori va uning shaxsiyati u amalga oshiradigan faoliyatga va ushbu jarayon sodir bo‘ladigan ijtimoiy guruhga bog‘liq ekanligini o‘rganganlar.

Xorij olimlaridan I.N.Aleshina, G.M.Andreyeva, M.L.Gomelauri, E.V.Gordienko, V.G.Maralov, N.I.Ioviyakel va T.Shibutanilar psixologiya fanida insonning xulq-atvori ijtimoiy tizim tomonidan tartibga solinishi o‘rgangan bo‘lsa, Dj.Atkinson, A.Bandura, E.Brunsvik, V.Vrum, V.V.Golubev, Dj.Rotter, E.Tolmen va X.Xekxaufenlar subyektiv kutishlar haqida psixologik ilmiy tadqiqotlar olib borganlar.

Tadqiqot metodologiyasi. Kasbga yo‘naltirish muammosini hal qilish nafaqat u yoki bu shaxsning, oilaning, balki butun bir davlatning muhim strategik vazifasi hisoblanadi. Shuning uchun ushbu jarayonni har jihatdan puxta o‘rganish, tahlil qilish va tegishli tavsiyalarni ishlab chiqib, amaliyotga tatbiq etish orqali shaxs va jamiyat taraqqiyotini ta‘minlashga ma‘lum darajada hissa qo‘shish mumkin.

Mavjud ilmiy qidiruv holatini hisobga olgan holda, o‘rganilayotgan muammo bo‘yicha yurtimiz olimlarning fikrlarini ko‘rib chiqish o‘rinli